

İSTANBUL TİCARET ODASI

OTOMOTİV SANAYİ SEKTÖR RAPORU

ŞUBAT 2003

I - OTOMOTİV SANAYİİNE GENEL BAKIŞ :

Tekerlekli arabanın tarihi M.Ö. 4.000'li yıllara dek uzanmakla beraber buhar makinelerinin bulunması ve 1770'li yıllardan itibaren hayvansal güçle çekilen arabalar "otomobilleşebildi". Otomobilin ilk prototipi sayılan Cugnot'un "özitmeli taşıtı" saatte 4 km hızla gidebilen 4 kişilik bir yük arabasıdır. Daha sonra 1860 'da geliştirilen Lenoir gaz motoru, önemli bir güç kaynağı olarak devreye girmeyi başardı. 1860 tarihli patentindeki açıklamasında; havanın, gaz yanarken genişleyerek pistonu ittiği ve yatay bir buhar makinesine benzeyen çift tesirli motorun buji ile ateşlendiği belirtilmektedir. Nihayet 1873 yılında Julius Hock tarafından Viyana'da imal edilen ön sıkışmasız benzin motoru, havagazına göre daha yanıcı özelliğe sahip petrol(benzin) sayesinde çok daha büyük ilgi uyandırdı ve "petrol motoru" olarak isim yaptı. 1900'lerin başına kadar özellikle Almanya'da dizel gibi değişik yakıtlar, ateşleme sistemindeki yeniliklerle otomobil teknolojisinde ilerlemeler kaydedildi.

Henry Ford 1900'lerin başında, müşterilerinin bütçesine uygun, her türlü yol şartlarına dayanacak sağlamlıkta, bakımı ve tamiri kolay bir otomobil modelini seri olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde üretmeye başladı. Ford'un "T modeli"ni piyasaya çıkardığı 1908 yılında kurulan General Motors o yıllarda ikinci otomotiv devi oldu. Bir diğer önemli üretici ise Overland şirketinin idaresini ele geçiren John M. Willys 1907 yılında kurdu. Bu dönemde İngiltere'de William R Morris ve Hebert Austin, Fransa'da Andre Gustave Citroen ve Louis Renault küçük ve ucuz otomobiller üretiyorlardı. Geniş ölçekli üretim, bu otomotiv şirketlerinin örgütlenmesini de etkiledi. Ford, İngiltere, Almanya, İspanya, Fransa ve Danimarka'da fabrikalar kurdu. 1914 yılında patlayan I. Dünya Savaşı otomotiv sanayiinin gelişimini hızlandırdı. Gerek otomobil gerekse de tank, zırhlı araç, kamyon ve hatta uçak imal ederek savaş yıllarında büyüdüler.

Otomotiv Sanayi genel olarak ABD'nin hakimiyeti ve önderliğinde gelişti. Bu hakimiyeti Avrupalı firmalarla az da olsa paylaşan ABD'li firmalar, II. Dünya Savaşı sonrası hiç hesaba katmadıkları Japonya'yı bir güç olarak karşılarında buldular.

Otomotiv Sanayii, yeniden yapılanma sürecine girdiği 1980'li yıllarda Japonya, Kuzey Amerika ve Avrupa'daki pazarların doyuma ulaşması sonucu gelişmekte olan pazarlarda yatırım ve üretim faaliyetlerine geçmiş, ayrıca, Japon araç üreticilerinin araştırma ve geliştirme, tasarım ve üretim teknolojilerinde göstermiş oldukları ilerlemeler diğer üreticilerin mevcut üretim sistemlerini gözden geçirmelerine neden olmuştur.

Geleneksel üretim merkezleri olarak nitelenen bu bölgelerde, imalat rakamları ile öne çıkan ülkeler ise ABD, Japonya, Almanya, İtalya, İngiltere, Kanada ve İspanya'dır. Ancak, bu klasik bölgelerin dışında, Güney Kore ve Brezilya da gelişen performansları ile dikkati çekmektedirler.

Otomotiv sanayii, seri üretime geçtiği günlerden itibaren ve özellikle de günümüzde dünyadaki üretim sektörlerinin lokomotifi olarak görülmektedir. Bu dev sanayi, tüm dünyada yarattığı 500 milyar dolarlık cirosu, ana ve yan sanayi kuruluşları ile sektörün diğer yan dallarında doğrudan ve dolaylı olarak istihdam ettiği 40 milyonu aşkın çalışanıyla, sermaye yatırımları, teknolojik gelişmeler ve bilgisayar uygulamaları sonucu dünya ticaretine miktar ve değer olarak yaptığı katkının boyutları ile her zaman dikkatleri çekmiştir.

Diğer taraftan, otomotiv sektörü, dünyadaki tüm ülke ekonomilerinin lokomotifi olma konumunu muhafaza etmekte, başta demir-çelik olmak üzere, petro-kimya, lastik, cam, elektrik, elektronik gibi sektörlerin de gelişiminde etkin rol oynamaktadır.

Dünya'daki araç sayısı 2000 yılı itibarıyla 750 milyon adeti aşmıştır. Toplam araç üretimi ise 2001 yılında 56 milyon sınırını aşmıştır.

Dünya Motorlu Taşıt Aracı Parkı (1984-2000)

Yıllar	Otomobil	Ticari Araç	Toplam
1984	361.405.327	108.605.596	470.010.923
1985	370.507.004	113.280.812	483.787.816
1986	382.924.717	117.407.304	500.332.021
1987	393.581.880	122.207.372	515.789.252
1988	407.673.577	128.547.491	536.221.068
1989	423.383.591	132.108.362	555.491.953
1990	441.954.858	137.149.046	579.103.904
1991	453.267.263	140.155.328	593.422.591
1992	464.017.582	143.40 5.720	607.423.302
1993	478.271.709	146.721.063	624.992.772
1994	490.862.834	151.232.886	642.095.720
1995	492.731.463	173.113.382	665.844.845
1996	493.472.776	177.829.706	671.302.482
1997	510.900.618	186.098.124	696.998.742
1998	516.009.624	189.870.916	705.880.540
1999	520.022.760	195.310.051	715.332.811
2000	545.696.943	203.015.524	748.712.467

(Kaynak: SMMT- World Automotive Statistics)

Dünya’da otomotiv üretimi 1980’li yıllarda 61 ülkede 60 firma tarafından gerçekleştirilmekteyken günümüzde şirket birleşmeleri ile bu sayı 25’e düşmüştür. Yakın gelecekte şirket birleşmelerinin devam edeceği ve bu sayının daha da azalacağı tahmin edilmektedir.

Şirket birleşmelerinin başlıca nedenleri sınırlı ve azalan kar oranları, aşırı kapasite, araştırma ve geliştirmede giderek artan maliyetler ile küreselleşme zorunluluğu olarak sıralanabilir.

Sektörün önemli sorunlarının başında aşırı kapasite gelmektedir. Aşırı kapasitenin en önemli nedenini ise “nerede satıyorsan orada üret” stratejisi ile bölgesel/ulusal korumacılık politikaları oluşturmaktadır. Bu yaklaşım çerçevesinde, mevcut kapasiteler eritilmeden gelişen pazarlarda yaratılan yeni kapasiteler, dünya genelinde talep artışının çok üzerinde bir kapasite artışı yaratmaktadır.

Sonuçta, 2001 yılı için 80 milyon araçlık kurulu kapasiteye sahip olan sektörün yıllık üretimi ancak 56 milyon araç dolayında gerçekleşmiştir. İleriye dönük tahminlerde sektörün

kapasite fazlası sorununu çözemeyeceği, benzer boyutlarda sektörün bir sorunu olarak kalacağı şeklindedir

DÜNYA OTOMOTİV SANAYİİ 2000 ve 2001
YILLARI ARAÇ ÜRETİMLERİ
(Tablo 2)

	2000	2001
AVRUPA KITASI	20.199.515	20.191.338
Almanya	5.526.615	5.691.677
Avusturya	141.026	155.403
Belçika	1.033.294	1.187.257
Finlandiya	38.926	42.320
Fransa	3.348.361	3.628.418
İspanya	3.032.874	2.849.888
İsveç	301.343	286.147
İngiltere	1.813.894	1.685.238
İtalya	1.738.315	1.579.656
Hollanda	267.319	239.325
Portekiz	246.724	239.719
Çek Cumhuriyeti	455.492	465.268
Macaristan	137.398	144.313
Polonya	504.972	387.058
Romanya	78.165	68.761
Sırbistan	12.740	8.978
Slovak Cumhuriyeti	181.783	182.003
Slovenya	122.949	116.082
CIS	1.262.949	1.322.480
Rusya	1.205.581	1.249.582
Ukrayna	31.255	31.824
TÜRKİYE	430.947	270.685
AMERİKA KITASI	19.783.887	17.937.452
ABD	12.799.857	11.449.473
Kanada	2.961.636	2.535.471
Meksika	1.935.527	1.856.008
Arjantin	339.632	235.577
Brezilya	1.681.517	1.798.472
ASYA-OKYANUSYA	18.071.011	17.893.419
Avustralya	347.122	319.375
Çin	2.069.069	2.331.776
Hindistan	801.360	824.976
Endonezya	292.710	279.187
Japonya	10.140.796	9.777.195
Malezya	282.830	358.785
Güney Kore	3.114.998	2.946.329
Tayvan	372.613	271.704
Tayland	411.721	459.418
AFRİKA	328.749	393.058
TOPLAM	58.374.162	56.325.267

Yukarıdaki tabloda yer alan firmalar incelendiğinde, dünya üretiminin 8 ülkede yoğunlaştığı ve bu toplam üretimin % 73'ü olduğu , ayrıca, sektör üretiminin neredeyse yarısını 5 firmanın gerçekleştirdiği son yıllarda yaşanan şirket birleşmeleri neticesinde belli başlı 41 firmanın yer aldığı sektörde üretici firma sayısının düşme eğiliminde olduğu gözlenmektedir.

Genel olarak dünya araç üretiminde ABD, Avrupa ve Japonya ile gelişmekte olan pazarlar olarak 4 merkezden bahsedilebilir. İlk üç üretim merkezinde son yıllarda yaşanan doyunluk gözleri gelişmekte olan piyasalardaki duruma çevirmemize neden olmuştur. Gerek gelişmekte olan ülkelerde gelişen tüketim pazarı koşulları gerekse de düşük üretim maliyetleri sonucunda söz konusu ülkelere kaydırılan üretimler nedeniyle söz konusu ülkelerin otomotiv sektörü açısından önemleri her geçen gün artmaktadır.

Dünya araç üretiminde son yıllarda otomobil üretiminin payı düşerken, hafifi ticari araç üretimi payı artmaktadır. Pazardaki istekler doğrultusunda özellikle küçük esnaf ve şehir içi ticari faaliyetler ile kırsal yerleşim bölgelerinde çok amaçlı kullanılabilen hafif ticari araçların otomobillere tercih edildiği gözlenmektedir. Nitekim, 1989 yılında toplam araç üretimindeki otomobil payı % 81 iken 2000 yılında bu oran % 71'e gerilemiştir. Ticari araç üretimi 1989 yılında % 9 oranlarındayken 2000 yılında % 19'lara ulaşmıştır.

1.1. Yan Sanayi İle İlişkiler :

Otomotiv Yan Sanayi sektöründe de ana sanayideki gelişmelere paralel olarak ana sanayicilere hizmet eden yan sanayi firma sayısında azalma görülmektedir. Bu durum, toplam yan sanayici sayısını azaltmasa da "parça imalatçısı" durumundan "sistem imalatçısı" durumuna gelen yan sanayiciler yaratmaktadır.

Özellikle son yıllarda, belli bir sistemin belli bir parçasını üreterek ana sanayiciye hizmet eden yan sanayiciler, zamanla, kendi çevrelerinde bir başka yan sanayi halkası yaratarak bu sistemin tümünü üretmeye yönelmekte, dolayısıyla bir yandan kendileri yan sanayici konumlarını muhafaza ederlerken, diğer yandan yeni yan sanayicilerin oluşumuna imkan vermektedirler.

Son yıllardaki bir diğer eğilim ise, uluslararası şirketlerin özellikle OEM(Orijinal Ekipman Üreticileri) pazarını hedefleyerek şirket satın almaları, belirli ürünlerde tüm dünya üzerinde tekel konumuna gelmeleridir.

Otomotiv sektöründe ana sanayi - yan sanayi ilişkisi incelendiğinde ana sanayicilerin sorumlulukları daha fazla paylaşabilecekleri formda "az sayıda, yarı veya tam bağımlı yan sanayi ilişkisi"ni tercih ettikleri görülmektedir.

II- TÜRK OTOMOTİV SANAYİİNE GENEL BAKIŞ :

2.1. TARİHİ GELİŞİM :

Dünyanın bugün ulaşmış olduğu ekonomik gelişme açısından, başta sanayileşmiş ülkelerde olmak üzere otomotiv sanayii, ekonominin diğer sektörlerini de peşinden sürükleyen stratejik ve öncelikli önem taşıyan bir sektör durumuna gelmiş bulunmaktadır.

Ülkemiz ekonomisinde de üretim, istihdam ve ihracat açısından büyük önem taşıyan otomotiv sanayii, Gıda ve Tekstil'den sonra 3. büyük sektör olarak gelecek vaat eden dallar arasındaki yerini almıştır. Otomotiv sektörü toplam 3.9 milyar dolarlık ihracatı ile 2001 yılında sektörlere göre ihracatta Hazır Giyim ve Demir-Çelik sektörlerinin ardından 3.ncü sırayı almıştır.

Türk insanının Otomobile tanışması, Osmanlı'nın son dönemlerine rastlamaktadır. Bazı kaynaklara göre Osmanlı döneminde ilk otomobil Mahmut Şevket Paşa'ya ait olmakla beraber, ilk resmi kayıtlar 1909 yılında askeriye ye alınan otomobilleri işaret etmektedir. II. Meşrutiyetin ilanı ile I. Dünya Savaşı arasında ülkeye giren otomobil sayısı 100-150 adeti geçmemiştir. I. Dünya Savaşının sona ermesi ile beraber otomobil alım satımı ve yedek parçası konusunda bir çok şirket faaliyete geçmekle beraber olumsuz ekonomik koşullar nedeniyle bu konuda pek bir gelişme sağlanamadı. Daha sonra, 1927 yılında çıkarılan bir yasa ile Ford Motor Company'e 25 yıllık imtiyaz tanınarak başta Sovyetler birliği hedeflenerek otomobil, traktör ve kamyon montajına başlanmış ancak 1929 yılında dünyayı sarsan ekonomik kriz nedeniyle üretim durdurulmuştur. Sonuçta ilerleyen yıllarda da ülke otomotiv ihtiyacı tamamen ithalat yoluyla giderilmiştir. 1954 yılında ithal otomobil talebini azaltmak amacıyla ilk montaj izni Türk Willys Overland Limited ortaklığı ile orduya jip ve kamyonet imali için verilmiş ve böylece ülkemizde ithal ikamesi yoluyla sanayileşme başlamıştır.

Bunu, 1955 yılında Türk Otomotiv Endüstrisi'nin ilk ticari kamyon montajı ve daha sonra da Otosan ve Çiftçiler'in ikinci ve üçüncü kamyon montajı fabrikaları izlemiştir. İlk yerli otobüs montajı 1963 yılında Otobüs Karasörü A.Ş. tarafından "Magirus" otobüslerinin montajı ile başlamıştır. İlk binek otomobilimiz olan "Devrim" ise, Eskişehir Demiryolları Fabrikasında 1961 yılında 4 prototip olarak imal edilmiştir. Bu ilk üretim denemelerinden sonra 1966 yılında % 53 yerli malzeme katkısı ve ülkemizin yerel dizaynı ile "Anadol" markalı otomobillerin seri imalatına başlanmıştır. Bunu izleyen 3 yıl içinde İtalyan Fiat lisansı ile "TOFAŞ", Fransız Renault lisansı ile de "Oyak" seri otomobil montajına başlamıştır.

Ana sanayideki bu gelişmeler otomotiv yan sanayiinde etkilemiş ve 1960'lı yılların ilk yarısında sadece koltuk, döşeme, lastik ve kauçuk parçalar ve akümülatör üretimi gerçekleştirebilirken, 1970'li yılların sonlarına doğru yüksek teknoloji gerektiren hassas motor aksamları üretilmeye başlanmıştır. 1980'li yıllarda ekonomide dışa açılma ve liberalleşme politikası neticesinde yatırım, ihracat ve yabancı sermayenin teşvik edilmesi gibi uygulamalar, diğer birçok sektör gibi otomotiv sektörünü de olumlu yönde etkilemiştir.

Ülkemiz pazarına Avrupalı ve Amerikalı otomotiv devlerinin dışında Uzak Doğu'dan Japonya, 1987 yılında MITSUBISHI, 1994 yılında TOYOTA, 1997 yılında HONDA ve Güney Kore'den HYUNDAI Türk Otomotiv Pazarıyla yakından ilgilendiklerini gerçekleştirdikleri yatırımları ile göstermişlerdir.

Ülkemiz, özellikle 60.000-120.000 adetlik araç üretimlerinde Avrupa hedefli üretim merkezi konumundadır.

1987 - 1993 yılları arasında % 12.5 gibi yüksek bir büyüme hızı gösteren sektör, halen yaklaşık 500.000 kişiye doğrudan veya dolaylı olarak istihdam yaratmaktadır.

Günümüzde, otomotiv ana sanayiinde Anadolu Isuzu, Anadolu Honda, B.M.C., Askam, Hyundai Assan, Karsan, M.A.N., Mercedes-Benz Türk, Otokar, Ford Otosan, Otoyol, Oyak-Renault, Temsa, Tofaş, Toyotasa, Türk Traktör ve Uzel firmaları faaliyet göstermektedir.

<i>TÜRK OTOMOTİV SANAYİİ FİRMALARI (Tablo 4)</i>			
<i>FİRMALAR</i>	<i>KURULUŞ</i>	<i>LİSANS</i>	<i>YABANCI SERMAYE(%)</i>
A.HONDA	1997	HONDA	50
AIOS	1966	ISUZU	29,75

B.M.C	1966		0,01
ASKAM	1964	DAIMLER-CHRYSLER	0
HYUNDAI - ASSAN	1997	HYUNDAI	50
KARSAN	1966	PEUGEOT	0
M.A.N	1966	M.A.N.	97,8
MERCEDES-BENZ	1968	MERCEDES BENZ	85
OTOYOL	1966	IVECO-FIAT	27
OTOKAR	1963	KHD/LAND ROVER	0
FORD-OTOSAN	1959	FORD	41
OYAK RENAULT	1971	RENAULT	51
TEMSA	1987	MITSUBISHI	0
TOFAŞ	1971	FIAT	37,8
TOYOTASA	1994	TOYOTA	100
TÜRK TRAKTÖR	1954	CNH	25
UZEL	1954	M.FERGUSON/PERKINS	0
Kaynak: OSD			

Otomotiv Yan Sanayii ve Yedek Parça sektöründe ise yaklaşık 2.500-3.000 firma'nın faaliyet gösterdiği tahmin edilmektedir. Bunların 1.100-1.200 adetinin yerli ve yabancı ana sanayilere OEM olarak çalışan yan sanayicilerken 1.500 civarında yedek parça pazarına çalışan imalatçı bulunmaktadır.

Sektör 1989-1993 yılları arasında istikrarlı yükselen talep ile büyümüş ancak 1994 krizi ile hacmini % 50 oranında küçültmüştür.

1998 ve 1999 yıllarında ülkeyi etkileyen ekonomik koşulların ortadan kalkması ile otomotiv sektöründe 2000 yılında olağan dışı bir büyüme gerçekleştirilmiştir. Bu yıl gerçekleştirilen 659 bin adetlik satış tüm rekorları altüst etmiştir. Ancak pazardaki bu gelişme ithal araç pazar payını neredeyse iki katına çıkararak gerçekleştirilmiştir. 2000 yılında ithal araç pazar payı % 52'lik bir orana ulaşmıştır.

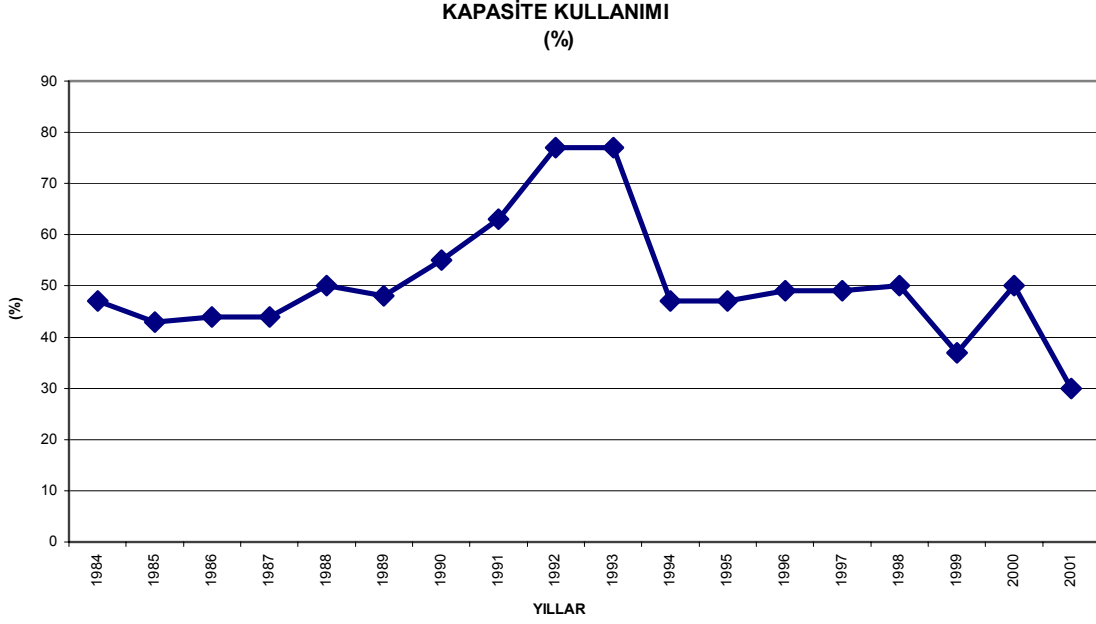
2000 yılının Kasım ayındaki ekonomik kriz ve onu izleyen Şubat 2001 krizi, 2001 yılında toplam pazarın % 70 gibi büyük bir oranda gerileyerek 196 bin araç seviyelerine inmesine neden oldu. Sektör 1993 yılı sonunda yaşamış olduğu çöküşün daha dramatiği ile 2000 yılının sonunda karşılaştı ve 2001 yılı içinde pazarda 100 bin civarında stok oluşmasına neden oldu.

2000 yılında toplam 431.000 adetlik üretim gerçekleşti, 1999 yılına göre %44'lük bir artış yaşandı. Otomobil üretimi ise %34 artışla 297.000 adete ulaştı. Bu dönem toplam üretimin % 22'sini oluşturan 104.000 araç ihraç edildi, buna karşılık ithalat % 93 gibi çok yüksek bir oranda aratarak 336.000 adete ulaştı

OTOMOTİV SANAYİ ARAÇ ÜRETİMİ (TABLO xx)							
Yıllar	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Otomobil	207.757	242.780	239.937	222.041	297.476	175.343	204.198
Çekici	374	648	618	-	-	-	
Kamyon	29.058	43.045	31.205	13.096	28.348	6.683	7.671
Kamyonet	21.032	32.435	45.517	37.551	68.807	76.672	116.872
Otobüs	2.499	3.499	3.040	2.327	4.213	2.501	2.684
Minibüs	10.171	12.935	13.910	12.894	20.597	6.486	6.139
Midibüs	5.856	9.060	10.275	9.953	11.506	3.000	4.377
Traktör	52.590	55.565	60.500	27.435	37.434	15.052	10.652

Toplam	329.337	399.917	405.002	325.297	468.381	285.737	357.217
Kaynak: OSD							

Türkiye'deki otomotiv sanayinde kurulu kapasitenin hala büyük bir kısmı kullanılmamaktadır. Kapasite kullanım oranları ortalama % 30'lar sınırlarında gerçekleştirilmektedir. Önceki yıllarda iç pazar hedefli çalışan sektör son yıllarda dış pazara yönelik olarak üretim gerçekleştirmekte olup daralan iç pazar nedeniyle kapasite kullanım oranı düşüktür.

Türkiye'deki Araç Parkı(2001) (Tablo 5)

Araç Cinsi	Adet	%
Otomobil	4.534.803	62,09
Minibüs	239.381	3,27
Otobüs	119.306	1,62
Kamyonet	833.175	12,09
Kamyon	396.493	5,42
Traktör	1.179.068	16,14
TOPLAM	7.302.226	100

Kaynak:OSD

2001 yılı verilerine göre, Türkiye'de Araç Parkı 7.302.226 adet araçtan oluşmakta ve 50'den fazla marka seyir halinde bulunmaktadır.

Ülkemiz araç parkında genel ekonomik duruma göre her yıl % 6 - 7'lik bir artış gözlenmektedir. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verilerine göre günümüzde 1000 kişiye 68 otomobil düşmekte olup, 2005 yılında bu değer 106, 2010 yılında ise 164 otomobile karşı gelecektir.

2001 yılı itibariyle Türkiye’de trafikte bulunan araçların belli başlı markalar itibariyle dağılımı şu şekildedir ;

TÜRKİYE’DEKİ ARAÇ MARKALARI (Tablo XX)

Marka	Adet
Tofaş-Fiat	1.662.120
Renault	1.377.861
Ford	603.247
Opel	250.531
Volkswagen	192.996
Toyota	164.045
Mercedes	159.260
Hyundai	145.179
Mitsubishi	124.788

Kaynak: DİE

2.2. OTOMOTİV SEKTÖRÜNDE DİŞ TİCARET:

1998 ve 1999 yıllarında ülkeyi etkileyen ekonomik koşulların ortadan kalkması ile otomotiv sektöründe 2000 yılında olağan dışı bir büyüme gerçekleştirilmiştir. Bu yıl gerçekleştirilen 659 bin adetlik satış tüm rekorları altüst etmiştir. Ancak pazardaki bu gelişme ithal araç pazar payını neredeyse iki katına çıkararak gerçekleştirilmiştir. 2000 yılında ithal araç pazar payı pazarda % 52’lik bir orana ulaşmıştır.

Otomotiv Sanayinde ilk defa dış ticaret açığı 2001 yılında yaşanan kriz nedeniyle (+) 901.000 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Önceki yıllarda artan ithalat bu yıl gerilemiş ve özellikle ana sanayinin ihracat hamlesi ile toplam ihracatımız 3.47 milyar dolara ulaşmıştır

OTOMOTİV SEKTÖRÜ DİŞ TİCARETİ							
1000 \$							
YIL	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
İHRACAT	1.372.000	1.250.000	1.675.000	1.998.000	2.382.813	3.403.518	4.343.721
İTHALAT	4.361.000	6.288.000	6.649.000	4.993.000	8.276.000	2.574.000	?????????

Kaynak: OSD

2.2.1. OTOMOTİV ANA SANAYİNDE DİŞ TİCARET :

Otomotiv sanayi ürünleri ana ve yan sanayi olarak dış ticaretimizde küçümsenmeyecek oranda paya sahip olduğu ihracat ve ithalat rakamları özellikle son birkaç yıl göz önüne alındığında dikkat çekmektedir.

OTOMOTİV SEKTÖRÜ DİŞ TİCARETİ							
1000\$							
YIL	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
İHRACAT	485.000	331.000	354.000	882.000	1.043.190	1.721.489	2.441.802
İTHALAT	1.255.000	2.341.000	2.060.000	1.700.000	3.407.000	763.000	?????????

Kaynak: OSD

2.2.1.1. İTHALAT :

Otomotiv ana sanayi ithalatı genel ekonomik duruma uygun olarak değişiklikler göstermektedir. 2000 yılında otomobil ve Hafif Ticari Araç ithalatı birim olarak 336 bin adeti bulmuştur. Otomotiv ana sanayi ithalatını ağırlıklı olarak Avrupa Birliği ülkelerinden gerçekleştirilmektedir.

TÜRKİYE MOTORLU ARAÇ İTHALATI (TABLO 7)							
YILLAR	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Otomobil	57.479	125.025	111.536	131.215	258.987	72.259	55.096
LCV-Hafif Ticari Araçlar	29.353	75.224	64.588	41.728	77.295	18.797	24.032
TOPLAM	86.832	200.249	176.124	172.943	336.282	91.056	79.128

Kaynak: İthal Otomobilleri Türkiye Mümressileri Derneği

2.2.1.2. İHRACAT :

Otomotiv sanayii, 1998 yılı verilerine göre 19 sektör arasında ihracat kayıtları baz alındığında 7.nci sırada yer almaktadır. Aynı yıl, ülkemiz ihracat kayıtlarının yaklaşık % 5'i bu sektöre aitken, 2001 yılında gerçekleşen 3.9 milyar dolarlık ihracat ile Hazır giyim ve Demir Çelik sektörünün ardından 3. sıraya yerleşmekte ve sektör, toplam ihracatımızın yaklaşık % 13'ünü gerçekleştirmektedir.

Otomotiv ana sanayi ihracatı 2001 yılında özellikle otomobil başta olmak üzere toplam 205.613 adete ulaşmıştır. Söz konusu ihracatın gerçekleştirildiği ülkeler sırasıyla İtalya, Fransa, Almanya ve İngiltere dir.

TÜRKİYE MOTORLU ARAÇ İHRACATI (Adet) (Tablo 8)							
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Otomobil	33.404	22.612	25.380	77.753	90.135	145.457	169.920
Kamyon	738	1.168	1.112	1.263	929	1.447	1.848
Kamyonet	1.020	511	128	313	1.201	50.011	80.823
Otobüs	1.672	1.237	1.038	1.345	1.739	2.162	2.285
Minibüs	1.301	454	622	45	15	916	630
Midibüs	463	2.491	4.312	4.947	3.320	2.008	2.738
Traktör	3.533	2.896	4.434	5.043	6.740	3.612	4.159
TOPLAM	42.181	31.369	37.026	90.709	104.079	205.613	261.903

Kaynak: OSD

2001 yılında gerçekleştirilen otomotiv ana sanayii ihracatı değeri 1.824.431 ABD doları olarak belirlenmiştir.

2.3 OTOMOTİV YAN SANAYİ :

Otomotiv Sanayii, taşıt aracı üreticilerini, bunlara montaj ve/veya yedek parça amaçlı üretim yapan üreticileri, bakım ve servis istasyonlarını ve satış noktaları gibi oldukça geniş bir kitleyi kapsayan bir sektördür.

Yan sanayi ise, ana sanayi üretici firmalarının kendi üretim programlarına almadıkları ürün ve yarı ürün parçalarını üreten sanayi dalı olarak tanımlanabilir.

Bir taşıt aracının binlerce değişik ürün çeşidinin bir araya getirilerek oluşturulduğu, bunların içinde metal, plastik, cam, tekstil, kauçuk parçaları ile elektrik ve elektronik cihazların yer aldığı düşünüldüğünde sektörün ne kadar geniş olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır.

Bu geniş ürün çeşitliliğine rağmen belirli kriterler çerçevesinde taşıt araçları parçaları ve aksesuarları iki ana grupta incelenebilir;

- Orijinal parçalar ve aksesuarlar ; araç üreticisi veya markasının adı altında üretilerek ve genelde araç üreticisi firmaya doğrudan, montaj hattında kullanılmak üzere veya ana sanayinin dağıtım kanalları kullanılarak pazarlanan ürünlerdir.
- Orijinal olmayan parçalar ve aksesuarlar; bağımsız üreticiler tarafından üretilen ve genelde markasız veya üretici firmanın markasından bağımsız kanallarca dağıtımı gerçekleştirilen ürünlerdir.

Bu iki ürün grubunda gerek ürünler gerekse de üreticiler açısından farklılıklar arz etmektedir. Ürünlerin dağıtım kanalları, kaliteleri, fiyatları gibi konularda farklılıklar görülmektedir. Orijinal parçalar ana sanayinin ismi güvencesinde kaliteli ama pahalı olarak kabul görür.

Ayrıca, Otomotiv yan sanayi pazarında ürünleri işlevlerine ve kullanım yerlerine göre aşağıdaki gibi üç ayrı ana grupta inceleyebiliriz ;

- 1) Temel Motor Parçaları; genellikle orijinal parçalar olarak ana sanayi tarafından kullanılan ve parça değişim hızı düşük olan motor bloğu, silindir, akşlar vb. parçalardır.
- 2) Sık Değişen Parçalar; orijinal / orijinal olmayan ayrımı olmaksızın sık değişen filtre, lastik, akü, debriyaj vb. parçalardır.
- 3) Aksesuarlar; kullanıcının ihtiyaç, istek ve beğenisine göre belirlenen ve genelde araç marka ve modeline göre değişiklik göstermeyen korna, alarm, dikiz aynası, rüzgarlık gibi parçalardır.

Bu çalışmada karşılaştırma imkanı yaratması amacıyla ürünler aşağıdaki şekilde bir seçime tabi tutulmuşlardır ;

4009	Fren Hortumu
401110	Lastik(Otomobil)
401120	Lastik(Ticari Araç)
401699	O-ring, Conta, Yağ Keçesi
681310	Fren Balataları
681390	Diğerleri
700711	Güvenlik Camı

700721	Güvenlik Camı
700910	Dikiz Aynası
732010	Yaprak Yay
732020	Helisel Yay
830120	Kilit
830230	Kilit
840991	Silindir, Silindir Gömlekleri, Piston ve Sübaplar(Benzinli Motor)
840999	Silindir, Silindir Gömlekleri, Piston ve Sübaplar(Dizel Motor)
841330	Yakıt Pompası
84212390	Yağ ve Yakıt Filtreleri
84213190	Hava Filtresi
848310	Kam milleri, Krank milleri
850710	Akü
851220	Far ve diğer aydınlatma parçaları
851230	Korna
851240	Silecek
851290	Far, Korna, Silecek Parçaları
870810	Tamponlar
870821	Emniyet Kemerleri
870829	Diğer Karoseri Aksesuarları (rüzgarlık, vb)
870831	Monte Edilmiş Fren Balataları
870839	Fren Parçaları
870840	Vites Kutuları
870850	Diferansiyeller, Hareket Ettirici Akslar
870860	Akslar, Transmisyon Parçaları
870870	Tekerlek Parçaları ve Jantlar
870880	Amortisörler
870891	Radyatör
870892	Egzoz Susturucu ve Boruları
870893	Debriyaj ve Debriyaj Parçaları
870894	Direksiyon Parçaları
870899	Diğer
902910	Taksimetre
940120	Koltuk ve Koltuk parçaları
940190	Koltuk ve Koltuk parçaları

2.4. TÜRK OTOMOTİV YAN SANAYİİ :

Türk otomotiv yan sanayi sektörünü, ülkenin ve otomotiv ana sanayiinin genel gelişmişliğinden ayrı tutamayacağımız açıktır.

Yan Sanayi firmaları ölçeklerine göre üç ayrı gruba ayrılabilir.

Birinci grup; tüm yönleri ile gelişmiş, dış pazarlarda rekabet gücüne sahip, organize olmuş, kaliteleri kanıtlanmış firmalar şeklinde tanımlanabilir. Söz konusu firmalar genelde

lisans, “know-how” anlaşmaları yapmış veya yabancı sermaye ile ortaklıklar gerçekleştirmişlerdir. İç piyasada üretimini yaptıkları parçaların çoğunu OEM(Orijinal Ekipman Üreticileri) olarak karşılamakta ayrıca, dış pazara da OEM olarak hizmet edebilmektedirler. Sayıları 100-120 civarında olduğu tahmin edilen söz konusu yan sanayi firmaları, ürünün çeşidine göre bazı parçaları diğer yan sanayilerden tedarik ederek birinci halka yan sanayici konumuna da geçmektedirler. Birinci gruptaki firmaların neredeyse tamamı ileri teknolojiler kullanmakta, tüm dünyada aranan ISO 9000, QS 9000, TS 16949 gibi kalite sertifikalarına sahip bulunmaktadırlar. Bu gruptaki firmaların bir çoğu “sistem sunucusu” olma, ana sanayinin AR&GE çalışmalarına dahil olma gibi çağın gerektirdiği ihtiyaçlara yanıt vermek üzere ilerlemeler kaydetmenin yanı sıra henüz istenen seviyelere ulaşmamışlardır.

İkinci grup; daha çok orta ölçekli, yarı organize olmuş, büyük ölçüde piyasaya çalışan ancak ana sanayinin ve birinci halka yan sanayinin ihtiyaçlarını da karşılamakla birlikte genelde yedek parça piyasasına hitap eden firmalardır. Sayılarının 1.000 civarında olduğu tahmin edilen, çoğunun “aile şirketi” kimliğinden sıyrılmadığı gözlenen, pazar tercihlerini son yıllara kadar genelde yurt içi yedek parça pazarına yönelik gerçekleştirmiş firmalardır. Bu gruba giren firmaların büyük bir bölümünün ISO 9002 kalite belgesi bulunmaktadır. Son yıllarda yurt içi piyasadaki dalgalanmalar bu gruptaki firmaları yurt dışı pazarlara yönelmelerine neden olmuş ve büyük bir kısmı ihracatçı kimliğine bürünmüştür. Önceleri komşu ülkeler, Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkeleri ile sınırlı olan yurt dışı pazarı, söz konusu firmaların gösterdiği olağanüstü çaba ve beceri ile dünyadaki 160 ülkeye ulaşmıştır.

Üçüncü grup ; küçük ölçekli, atölye bazında çalışan ve iç piyasada tamamen yedek parça ihtiyacını karşılamaya yönelik çalışan iyi organize olamamış firmalardır. Sayılarının 1.000-1.200 adet olduğu tahmin edilmekte olup, fazla teknoloji gerektirmeyen, basit sayılabilecek üretim yöntemlerini kullanarak sadece yurt içi yedek parça pazarına yönelik olarak imalat yapmaktadırlar.

Yukarıdaki sınıflandırmayla birlikte tüm Türkiye genelinde otomotiv konusunda imalat yaptığı tahmin edilen 2.500-3.000 adet firma olduğu tahmin edilmektedir.

Birinci grubu hariç tutarsak, firmaların teknoloji ve organizasyon olarak durumu bazı firmalarda 1980’li yılların standartlarına uygunluk arz etmekle beraber özellikle Gümrük Birliği süreci ile imalat sektörlerinde yatırım malları ithalatının cazip olması nedeniyle teknolojiler yenilenmiştir.

Tüm yan sanayi sektörünü göz önüne alarak değerlendirdiğimizde; yurt içi pazarın son 10 - 12 yılda birkaç kez dramatik daralması neticesinde gerek üretim miktarları gerekse de üretim maliyetleri açılarından oldukça esnek bir yapıya ulaşılmıştır.

Ayrıca, sektör yüksek kalitede mühendislik hizmetlerinin adapte edilmesindeki hız ve ulaştıkları mühendislik uygulamaları başarısı ile dikkati çekmektedir.

Otomotiv Ana Sanayiinde yerli katkı oranları yeni modellerde % 30 - 50 gibi düşük olmakla beraber, eski modellerde bu oran % 85-95’lere çıkmaktadır.

Türk Otomotiv yan sanayii de, ana sanayinin yaşadığı sorunlara paralel olarak “ekonomik ölçek” den yararlanamamaktadır. Üretilen araç sayısının dünya ölçeklerine göre oldukça düşük olması, yan sanayicilerin genelde bir veya iki ana sanayici firma ile çalışıyor olması ve yeni modellerde yerli katkı oranlarını düşük olması yan sanayiinde yeterli kapasite bulunmasına rağmen ana sanayiinin üretim programına paralel olarak ekonomik ölçeklerde üretim gerçekleştirilememektedir.

Bu nedenle Türk Otomotiv yan sanayiinin parça maliyetleri uluslararası rekabete uygun olamamaktadır. Ülkemizde üretilen araçların modellerinin eski olmasının da etkisini hesaba katarsak bu olumsuzluklar Türkiye'nin otomotiv yan sanayiinde dünya'da önemli bir ihracatçı konumuna gelmesini engellemiştir.

OSD'nin (Otomotiv Sanayicileri Derneği) 2001 yılında gerçekleştirdiği ve 17 ana sanayi firmasını kapsayan araştırmasının sonuçlarına göre, ülkemizde üretim yapan ana sanayi firmalarına OEM(orijinal parça imalatçısı) olarak yan sanayicilik yapan 1.177 firma bulunmaktadır.

Anılan araştırma sonuçları aşağıdaki gibidir ;

	Yüzde(%)	
1 ana sanayiciye mal veren firma sayısı	636	54
2 ana sanayiciye mal veren firma sayısı	219	19
3 ana sanayiciye mal veren firma sayısı	101	9
3'den fazla ana sanayiciye mal veren firma sayısı	161	18
Toplam	1.117	100

OEM kimliği taşıyan otomotiv yan sanayicilerinin genelde sadece bir ana sanayiciye çalışıyor olmaları (% 54), ana sanayi üretiminde ölçek ekonomisi uygulanamayan ülkemizde, bu firmaların kapasite kullanımının düşük seviyelerde gerçekleşmesine yol açmaktadır.

OEM pazarında faaliyetlerini sürdüren yan sanayicilerimize yansıyan bir diğer olumsuzluk ise, "yerli" olarak üretilen araçların gerçekten yerli olma hüvviyetlerini giderek kaybetmekte olmaları, başka bir deyişle, üretilen araçlardaki yerli katkı payının azalma trendine girmesidir.

Bu durum, ana sanayicinin, ihtiyaç duyduğu parçaları yerli yan sanayi yerine yurt dışından temin etme eğiliminin artmasından kaynaklanmaktadır.

Dolayısıyla, ölçek ekonomisi kavramının yan sanayinin gelişimi açısından önemini bir kez daha vurgulamakta ve rantabl üretim rakamlarına ulaşamayan bir ana sanayinin, yan sanayilerin gelişmesine uygun ortam yaratmasının mümkün olmayacağını belirtmekte yarar görülmektedir.

Ayrıca, belirtilmesi gereken bir diğer husus da, ülkemizde yakın gelecek için hedeflenen araç üretim rakamları ile bu "optimum" düzeyin yakalanması olanağının zayıf olduğudur. Gerçekten, yukarıdaki paragraflarda da açıklandığı gibi, 2000 yılı için sadece 430.000 adet olarak gerçekleşen oldukça mütevazî pazarın 17 adet üretici tarafından paylaşılacağı gerçeği, giderek artan ithalat ve azalan kapasite kullanımı ile birleştirildiğinde, sadece iç piyasaya bağlı kalınması halinde sorunların büyüyeceğini düşünmemek mümkün değildir.

Bu nedenle, gerek otomotiv , gerekse de otomotiv yan sanayiinin ihracat imkanlarının artırılması rantabl üretim şartları yaratmak suretiyle hem iç pazarda tüketici lehine bir ucuzlama getirecek, hem de yurt dışı pazarlardaki rekabet şansımızı yükseltecektir.

Diğer taraftan, yan sanayi firmalarının iç pazarda ana sanayine yönelik satışlarda ölçek ekonomisini kullanamıyor olmaları birim maliyetleri yükseltmekte, bu nedenle yan sanayi firmalarının dış pazardaki rekabet şansını da azaltmaktadır.

Ana sanayine bağımlı bir şekilde üretim yapan yan sanayi sektörünün sürekli ve karlı bir ihracat yapısına kavuşması için öncelikle istikrarlı ve sağlıklı gelişen bir iç pazara ihtiyacı vardır.

2.4.1. OTOMOTİV YAN SANAYİNİN DİŞ TİCARETİ :

2.4.1.1. İHRACAT :

Otomotiv Yan Sanayii sektöründeki ihracat rakamlarının değerlendirilmesi, ülkemizin bu alandaki dünya ticaretinde henüz önemli bir yere gelemediğini göstermektedir. Türkiye'nin Avrupa ülkelerindeki pazar payı %1 civarındadır. Ülkemizde sektörün son yıllarda hızlı gelişmesine rağmen üretilen araç sayısının dünya ölçeklerine göre düşük olması, teknolojinin takibindeki güçlükler gibi faktörler nedeniyle, dünya otomotiv sektörü dış ticaretinde istenilen yer edinilememiştir.

Bu olumsuzluklara rağmen son yıllarda özellikle otomotiv yan sanayi sektörümüz oldukça önemli bir atılım içine girerek 160'ın üzerinde ülkeye ihracat gerçekleştirmeyi başarmıştır.

Ülkemiz otomotiv yan sanayi ihracatı, genel olarak yıllara göre aşağıdaki seyri izlemektedir ;

OTOMOTİV YAN SANAYİ İHRACATI (1000 USD) (Tablo xx)						
	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Toplam Yan Sanayi İhracatı	915.000	1.050.000	1.184.000	1.340.000	1.682.000	1.909.920

Kaynak:DTM

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi sektör her yıl toplam ihracat miktarını artırmaktadır. 1990'lı yılların başından buyana ülkemiz otomotiv yan sanayi sektörü her yıl ihracatını yıllık yaklaşık % 20-25 oranında artırmaktadır.

2001 yılında toplam yan sanayi ihracatımızın % 71'i Almanya, Fransa, İtalya, İngiltere, ABD, Belçika, İspanya, Mısır ve Avusturya olmak üzere 9 ülkeye gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, ihracatın %69'u Avrupa Birliği ülkelerine, % 6'sı Kuzey Amerika, % 9'u Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerine gerçekleştirilmiştir.

Ülkemiz seçilmiş bazı yan sanayi ürünlerinin ihracatında ise yıllara göre aşağıdaki performansı göstermektedir.

SEÇİLMİŞ BAZI YAN SANAYİ ÜRÜNLERİNDE İHRACAT (Tablo xx)						
GTIP	ÜRÜN	1997	1998	1999	2000	2001
4009	Fren Hortumu	3.526.930	2.767.554	2.467.034	3.072.591	3.185.471
401110	Lastik(Otomobil)	139.856.395	128.575.575	125.938.618	141.052.995	178.426.150
401120	Lastik(Ticari Araç)	69.187.001	77.396.254	85.050.761	93.851.217	130.596.327
401699	O-ring, Conta, Yağ Keçesi	12.506.344	28.111.077	28.987.670	25.006.076	17.384.944
681310	Fren Balataları	8.277.619	6.691.882	4.361.187	4.285.813	4.587.758
681390	Diğerleri	130.170	191.945	299.941	191.656	326.959

700711	Sertleştirilmiş Emniyet Camı	1.416.736	1.302.101	1.014.054	971.936	882.548
700721	Lamine Emniyet Camı-düz	2.028.747	2.993.712	5.967.859	11.884.281	6.628.031
700910	Dikiz Aynası	3.010.770	3.461.468	3.895.840	2.938.611	2.118.077
732010	Yaprak Yay	5.371.063	6.023.132	8.644.221	731.626	5.626.545
732020	Helisel Yay	81.757	139.355	184.911	357.084	298.356
830120	Kilit	519.739	410.675	1.199.256	1.508.454	1.770.108
830230	Kilit vb donanım	1.702.708	3.662.386	2.200.393	1.441.114	3.130.388
840991	Silindir, Piston vb.(Benzin)	42.419.639	53.569.102	51.633.874	50.929.631	55.907.523
840999	Silindir, Piston vb.(Dizel)	82.244.027	112.624.102	146.345.109	173.422.879	278.918.517
841330	Yakıt Pompası	7.460.513	6.120.156	6.344.503	6.472.824	5.495.412
84212390	Yağ ve Yakıt Filtreleri	5.206.878	5.879.774	5.280.125	7.086.756	6.323.942
84213190	Hava Filtresi	2.602.218	2.985.074	4.399.237	6.876.724	5.953.251
848310	Kam milleri, Krank milleri	4.409.403	6.487.751	8.157.464	9.579.899	8.297.165
850710	Akü	14.262.810	11.358.349	8.175.240	12.196.304	18.605.529
851220	Far ve diğer aydınlatma parç.	6.042.924	6.384.084	6.744.883	6.204.652	5.237.699
851230	Korna	73.401	2.724.607	2.109.879	2.428.383	2.386.163
851240	Silecek	636.263	141.772	92.237	133.049	138.571
851290	Far, Korna, Silecek Parçaları	1.113.388	1.259.665	1.037.509	445.789	854.633
870810	Tamponlar	4.044.904	5.022.908	22.611.419	5.170.004	5.269.951
870821	Emniyet Kemeri	2.715.431	2.743.979	5.984.865	15.148.117	35.978.429
870829	Diğer Karosöri Aksesuarları	55.380.735	52.475.601	78.592.778	78.594.110	100.248.500
870831	Monte Edilmiş Fren Balataları	10.366.059	12.492.944	14.023.391	19.809.753	13.147.447
870839	Diğer amaçlı servo fren parç.	19.339.887	31.960.726	31.487.959	35.239.358	46.293.265
870840	Vites Kutuları	4.389.609	7.057.628	8.100.209	10.975.576	15.411.768
870850	Diferansiyel, akslar, vb	1.145.163	1.218.959	2.459.170	5.756.716	8.663.163
870860	Akslar, Transmisyon Parçaları	11.648.426	12.916.511	10.215.120	7.822.250	8.177.690
870870	Tekerlek Parçaları ve Jantlar	49.746.456	64.836.400	87.462.221	107.814.409	122.764.127
870880	Amortisörler	12.330.037	12.606.717	11.583.949	11.551.276	11.978.543
870891	Radyatör	6.389.225	7.152.878	8.791.163	11.024.247	14.234.927
870892	Egzoz Susturucu ve Boruları	1.579.264	1.874.718	1.796.404	2.608.493	3.195.805
870893	Debriyaj ve Debriyaj Parçaları	5.276.243	8.846.299	8.557.161	9.909.218	24.190.735
870894	Direksiyon Parçaları	1.346.407	1.232.518	1.267.579	1.628.511	2.018.990
870899	Diğer	89.618.847	330.607.959	95.919.061	108.625.227	124.170.128
902910	Taksimetre	420.817	200.287	69.839	98.260	55.783
940120	Koltuk ve Koltuk parçaları	13.062.875	16.962.750	29.026.886	32.477.689	36.610.636
940190	Diğer mobilya parçaları	4.046.537	6.615.562	7.946.331	10.199.526	9.082.986
KAYNAK: DIE						

OTOMOTİV ANA VE YAN SANAYİİ İHRACATININ ÜLKELERE DAĞILIMI (Tablo xx) (FOB USD)			
ÜLKE	2000	2001	2002
ALMANYA	576.725.451	859.982.330	878.589.421
FRANSA	377.823.535	537.376.200	583.162.458
İTALYA	276.122.974	530.471.898	618.476.774
A.B.D.	165.232.440	176.901.328	105.405.700
İNGİLTERE	99.217.217	140.751.445	276.060.414
İRAN	23.415.631	121.589.613	80.160.314
İSPANYA	46.134.642	116.515.981	163.966.052
BELÇİKA	58.629.334	85.868.574	75.609.552
MISIR	74.548.883	75.897.451	66.767.974

Kaynak:UİB

Ülkemiz otomotiv yan sanayi ürünlerinin en çok ihraç edildiği ülkeler ise Almanya, Fransa, İtalya, ABD, İngiltere, İnan, İspanya, Belçika ve Mısır olarak sıralanmaktadır.

2.4.1.2. İTHALAT :

Otomotiv sektöründe geçtiğimiz yıllarda gerek araç gerekse yedek parçada yaşanan aşırı ithalat ülke genel ekonomik durumuna göre dalgalanmaktadır.

Ülkemizde artan yabancı sermaye yatırımlar ile 1995 yılında 1.4 milyar dolardan 1996 yılında 6.1 milyar dolara yükselmiş olan otomotiv yan sanayii ithalatının seçilmiş ürünlere göre dağılımı aşağıda verilmektedir.

OTOMOTİV YAN SANAYİ ÜRÜNLERİ İTHALATI						
ÜRÜN		1997	1998	1999	2000	2001
4009	Fren Hortumu	33.256.619	32.563.486	24.059.023	29.168.225	26.028.857
401110	Lastik(Otomobil)	54.350.779	62.685.279	76.672.858	102.500.700	44.531.500
401120	Lastik(Ticari Araç)	38.434.174	41.149.855	47.222.884	66.111.448	33.305.726
401699	O-ring, Conta, Yağ Keçesi	32.287.969	31.824.065	24.267.633	28.341.792	19.794.165
681310	Fren Balataları	1.943.504	2.130.037	3.308.424	3.457.170	3.149.836
681390	Diğerleri	2.183.238	2.644.948	3.224.800	4.235.300	4.044.136
700711	Sertleştirilmiş Emniyet Camı	6.044.485	7.049.109	8.364.934	7.398.951	5.224.301
700721	Lamine Emniyet Camı-düz	7.041.977	9.721.473	5.218.374	7.767.879	8.581.666
700910	Dikiz Aynası	10.439.489	10.479.214	7.602.238	10.195.242	5.776.242
732010	Yaprak Yay	1.623.283	1.013.831	596.241	828.919	536.024
732020	Helisel Yay	8.099.212	7.834.468	4.722.398	6.854.359	6.712.586
830120	Kilit	10.793.846	12.696.956	9.056.314	13.386.106	10.326.047
830230	Kilit vb donanım	16.641.682	22.961.658	12.383.085	19.297.974	12.141.860
840991	Silindir, Piston vb.(Benzin)	50.734.234	52.946.568	51.269.767	83.059.287	23.648.023
840999	Silindir, Piston vb.(Dizel)	115.558.194	87.184.884	106.564.720	131.061.075	125.648.866
841330	Yakıt Pompası	75.775.096	70.405.010	47.624.319	58.428.246	35.888.032
84212390	Yağ ve Yakıt Filtreleri	23.504.947	24.571.200	26.590.669	27.776.655	18.878.392
84213190	Hava Filtresi	13.118.547	12.174.289	9.089.957	11.829.723	9.924.805
848310	Kam milleri, Krank milleri	55.895.325	47.306.616	29.687.468	29.819.690	27.079.731
850710	Akü	10.400.987	6.821.066	4.194.503	5.847.815	2.999.140
851220	Far ve diğer aydınlatma parç.	30.806.068	25.710.725	34.594.227	35.893.908	20.479.691
851230	Korna	3.409.623	3.215.140	2.124.591	3.350.552	1.534.309
851240	Silecek	2.119.431	2.996.762	4.229.428	5.153.196	1.141.707
851290	Far, Korna, Silecek Parçaları	8.148.747	9.312.801	11.896.599	10.720.781	5.969.463
870810	Tamponlar	20.516.970	15.836.630	25.738.402	18.450.148	9.442.119
870821	Emniyet Kemerleri	3.014.618	4.629.597	2.473.543	7.107.029	4.407.825
870829	Diğer Karoseri Aksesuarları	256.538.265	359.316.312	439.481.004	721.459.645	335.214.824
870831	Monte Edilmiş Fren Balataları	23.868.177	29.371.959	23.960.668	33.540.981	23.022.970
870839	Diğer amaçlı servo fren parç.	69.716.380	63.777.865	51.451.403	69.426.321	46.992.403
870840	Vites Kutuları	155.221.613	135.030.664	74.082.060	129.503.074	82.207.773
870850	Diferansiyel, akslar, vb	66.064.096	47.631.571	29.259.820	54.382.149	23.679.673
870860	Akslar, Transmisyon Parçaları	49.883.599	58.699.521	34.094.435	54.143.406	25.163.773
870870	Tekerlek Parçaları ve Jantlar	13.087.113	17.313.279	11.151.980	13.517.379	13.919.001
870880	Amortisörler	19.669.173	33.346.450	28.174.156	31.546.546	16.725.885
870891	Radyatör	17.730.257	18.961.065	12.264.318	18.292.186	8.547.617
870892	Egzoz Susturucu ve Boruları	11.429.471	12.967.135	12.577.871	26.696.365	18.914.837

870893	Debriyaj ve Debriyaj Parçaları	42.627.892	39.047.199	26.926.460	30.739.201	16.428.937
870894	Direksiyon Parçaları	58.718.618	48.735.776	35.748.759	44.216.919	22.807.639
870899	Diğer	293.267.208	278.110.246	213.649.150	283.307.636	161.389.529
902910	Taksimetre	5.124.549	8.323.626	5.784.154	5.851.780	1.993.897
940120	Koltuk ve Koltuk parçaları	8.875.240	3.038.708	1.883.073	3.931.085	4.722.744
940190	Diğer mobilya parçaları	27.710.414	26.366.484	29.462.451	38.054.699	24.089.995
Kaynak: DIE						

Otomotiv yan sanayi ürünleri ithalatında başta gelen ülkeler sırasıyla Almanya, İngiltere, İtalya, Japonya, Fransa ve ABD'dir.